

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ЗАСТАВА РУХОМОГО МАЙНА

студентки 2 курсу, 7 м групи,

спеціальності 081 «Право»,

спеціалізації

«Цивільне право і процес» _____ Ноздровської Анастасії Юріївни

Науковий керівник

к.ю.н. _____ Софіюк Тарас Олександрович

Гарант освітньої програми

д.ю.н. _____ Примак Володимир Дмитрович

Київ-2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАСТАВНИХ ПРАВОВІДНОСИН В ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ	
1.1 Правова природа застави, її виникнення та класифікація.....	6
1.2 Проблемні питання функціонування застави рухомого майна та зарубіжний досвід їхнього врегулювання.....	13
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПРАВОВОЇ СУТНОСТІ ЗАСТАВИ РУХОМОГО МАЙНА В МАТЕРІАЛЬНОМУ ПРАВІ	
2.1 Застава як спосіб забезпечення виконання зобов'язань та механізм звернення стягнення.....	24
2.2 Удосконалення системи функціонування застави рухомого майна.....	33
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43

ВСТУП

Актуальність теми дослідження визначається особливостями формування сучасної правової системи та її змінами в рамках науково-технологічного прогресу та суспільної еволюції.

Застава є важливим способом забезпечення виконання зобов'язань, тому залежно від ефективності механізму реалізації застави можна вести мову про загальну можливість функціонування даної інституції у межах конкретної правової системи.

На сучасному етапі розвитку правової системи в Україні застава виступає тим самим елементом, який спонукає осіб до виконання своїх зобов'язань та актуалізації окремих норм права, що можуть бути забезпечені саме таким чином.

Розвиток теоретичних положень та практичного механізму функціонування застави рухомого майна відображено у багатьох роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, таких, як І. Я. Бабецька [17], Є. В. Васьковський [21], А. А. Вишневський [23], В. М. Вчєрашня [20], О. Ф. Дучал [34-38], О. В. Ільків [40], Р. В. Карпов [41], Л. А. Кассо [42], Н. І. Кобзар [46], І. С. Мазур [50], Р. А. Майданик [51], О. О. Нігреєва [58], К. О. Оверковський [59], В. М. Просов [61], І. Й. Пучковська [63], В. К. Райхер [65], А. О. Рябчинська [66-67], В. П. Стратійчук [69], О. Ю. Фелів [71], А. І. Чанишева [74], Г. Ф. Шершеневич [75], О. Р. Шишка [76] та інших.

Метою дослідження є комплексний та детальний аналіз особливостей формування застави та її фактичного забезпечення в межах розвитку та трансформації сучасної правової системи.

Відповідно до поставленої мети у випускній кваліфікаційній роботі сформовано наступні **завдання**:

- дослідити правову природу застави, її виникнення та класифікацію;

- провести правовий аналіз проблемних питань функціонування застави рухомого майна та зарубіжного досвіду їхнього врегулювання;
- охарактеризувати заставу як спосіб забезпечення виконання зобов'язань та механізм звернення стягнення;
- визначити шляхи удосконалення системи функціонування застави рухомого майна.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що складаються в сфері функціонування інституту застави.

Предметом дослідження є застава як важливий елемент забезпечення виконання зобов'язань.

Методами дослідження стали історико-правовий, формально-логічний, системно-функціональний. При виконанні випускної кваліфікаційної роботи був використаний порівняльно-правовий метод, який застосовувався з метою вивчення вітчизняного та зарубіжного законодавства стосовно застави рухомого майна. Також застосовувалися методи аналізу та синтезу.

Наукова новизна полягає у визначенні проблемних аспектів формування системи організації застави в правовій системі України, зокрема не лише в межах внутрішніх факторів впливу, але й в межах зовнішнього впливу.

Результати наукового дослідження можна буде використовувати в подальшій розробці проблематики даної роботи.

Деякі питання, які розглядаються у даній випускній кваліфікаційній роботі, було викладено у наукових тезах «Правовий аналіз проблемних питань застави рухомого майна», що були опубліковані у збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрями його вдосконалення», Одеса 2021, С 29-33.

Практичне значення одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні комплексу проблем, пов'язаних з правовим регулюванням цивільно-правових відносин у сфері функціонування застави рухомого майна.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, 2-х розділів, які включають в себе 4 підрозділи, висновків та пропозицій.

Повний обсяг роботи становить 51 сторінку, з яких основна частина роботи займає 42 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАСТАВНИХ ПРАВОВІДНОСИН В ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ

1.1 Правова природа застави, її виникнення та класифікація

Правова природа виникнення застави є доволі неоднозначною, оскільки відображає декілька підходів до розуміння сутності даного явища в національному та зарубіжному законодавстві.

Щодо правової природи заставних відносин і, відповідно, права застави серед вітчизняних дослідників єдиної думки немає.

Інститут застави був відомий ще римському праву, де розглядався в числі прав на чужі речі (*jura in re aliena*), а найбільш досконалою формою застави була іпотека.

У законодавстві Солона (знаменитого афінського реформатора і законодавця) іпотекою позначався стовп, вкопаний в землю боржника, який свідчив про те, що ця земля закладена [57].

Основні положення про заставу, що мали місце в римському праві, справили значний вплив на формування українського заставного права.

У відповідності до чинного законодавства України визначається наступне визначення поняття застави: «В силу застави кредитор (заставодержатель) має право у разі невиконання боржником (заставадцем) зобов'язання, забезпеченого заставою, а також в інших випадках, встановлених законом, одержати задоволення за рахунок заставленого майна переважно перед іншими кредиторами цього боржника, якщо інше не встановлено законом (право застави)» [2, 5, 31].

Відомі різні погляди на правову природу явища застави – заставне право як частина інституту речового права, застава як зобов'язальне право, застава як змішане право, наділене речово-зобов'язальними рисами.

Як якусь модифікацію основних поглядів на заставу Р. С. Бевзенко розглядає погляди вчених, що кваліфікують заставу як абсолютне право, відносне право і як систему абсолютних і відносних прав [18]. Так, наприклад, про абсолютність права застави йдеться в працях Л. А. Кассо [42], В. І. Синайського [68], а відносним право застави названо в роботі В. К. Райхера [65].

В. А. Белов розцінює заставу як систему абсолютних і відносних прав і вказує, що «застава - це комплекс (система) правовідносин, серцевиною якого є сукупність абсолютних правовідносин, що забезпечують за допомогою встановлення обмеженого панування заставодержателя над чужим майном задоволення його вимог по забезпеченому зобов'язанню» [19].

Комплексним правовим утворенням є застава і на думку С. П. Гришаєва, оскільки вона не може бути однозначно віднесеною до речового або зобов'язального права; при цьому речовий характер застави існує остільки, оскільки він здатний забезпечити виконання основного зобов'язання [25].

Так, Є. В. Васьковський пропонував розглядати заставу як «речове право, яке дає своєму власникові можливість виняткового задоволення з ціни даної речі в разі невиконання власником останньої зобов'язання, що покладається на нього» [21].

Г. Ф. Шершеневич вказував на те, що заставним правом визнається право на чужу річ, що належить довірительві в забезпечення його права вимоги за зобов'язанням і полягає в можливості виняткового задоволення з цінності речі. Однак він робив це з певним застереженням з огляду на його різючу відмінність від прав на чужу річ [75].

Він вважав, що речовий характер заставного права виявляється в тому, що, маючи своїм об'єктом річ, воно всюди слідує за ним (*droit de suite*), незалежно від права власності на нього, яке може переходити від однієї

особи до іншої.

При цьому він вказував на такі особливості заставного права: по-перше, воно не має самостійного значення, на відміну від інших речових прав, і полягає в залежності від права за зобов'язанням; по-друге, воно не дає ні володіння, ні користування річчю; по-третє, воно дає суб'єкту заставного права незрівнянно більше правомочностей, ніж інші речові права, - воно може спричинити позбавлення власника належного йому права власності [75].

А. А. Вишневський зазначає, що особливість застави в порівнянні з більшістю інших способів забезпечення виконання зобов'язань полягає в тому, що вона має речово-правовий характер, в той час як порука, завдаток, неустойка, банківська гарантія - це способи забезпечення виконання зобов'язань, які не мають характеру речово-правових відносин. У цих випадках кредитор вірить особистості боржника або особи, яка стає додатковим (акцесорним) боржником в силу прийняття на себе відповідальності за виконання основним боржником зобов'язання в рамках відповідної конструкції забезпечення виконання. Застава ж наділена рисами, які дозволяють розглядати її як речово-правовий спосіб забезпечення виконання зобов'язання [23].

При цьому право застави полягає не в особистості заставодавця, а саме в закладеній речі (майні).

Деякі дослідники (зокрема Т. В. Щенникова, Ф. О. Богатирьов, Ю. К. Толстой) пропонують відносити до числа речових прав тільки право застави нерухомості – іпотеку [79].

Під іпотекою (грец. *Hypothekē* - застава нерухомості) традиційно розуміється застава.

У сучасному розумінні термін «іпотека» використовується в декількох значеннях [2, 6].

Так, на думку В. С. Ема, це поняття згадується, як мінімум, в трьох

значеннях: «по-перше, його використовують для позначення форми застави з залишенням предмета застави у заставодержателя незалежно від того, рухоме або нерухоме майно виступає предметом застави. По-друге, для позначення особливого речового права на рухоме і нерухоме майно, що дозволяє забезпечити вимоги кредитора шляхом розпорядження об'єктом іпотеки. По-третє, у багатьох правових системах його використовують виключно для позначення застави нерухомого майна. Володіння являє собою фактичне володіння, панування особи над річчю (майном); під правомочністю володіння розуміється заснована на законі і надана під охороною можливість мати майно у себе в господарстві. Дана правомочність наділяє його власника можливістю здійснювати будь-який безпосередній вплив на майно» [33].

Заставадавець як власник майна, що перебуває в іпотеці, у випадках, передбачених законом, має право заявити вимогу до незаконного власника про витребування свого майна.

Не виключається і можливість пред'явлення такої вимоги до заставодержателя.

Правомочність користування дозволяє своєму власникові використовувати майно, споживати його, видобувати з нього будь-які корисні властивості (експлуатувати майно, отримувати доходи, отримувати принесені ним плоди тощо).

В процесі використання майна воно або повністю споживається, або зношується поступово, амортизується.

За загальним правилом, плоди, продукція, доходи та інші надходження, отримані в результаті використання майна, належать особі, яка використовує це майно на законній підставі, якщо інше не передбачено законом, іншими правовими актами або договором про використання цього майна.

Збереження правомочності володіння щодо закладеного за договором

про іпотеку майна у заставодавця необхідне йому, перш за все, для того, щоб мати можливість використовувати майно за його призначенням, отримувати від його використання доходи, і, тим самим, за рахунок отриманих доходів розрахуватися з заставоутримувачем за основним зобов'язанням, оскільки закладене майно дуже часто є основним джерелом сплати боргу.

Заставодавець має право отримувати від закладеного за договором про іпотеку майна плоди і доходи, право власності на які, за загальним правилом, належать йому або іншому законному власнику закладеного майна (наприклад, орендарю майна) як особі, яка використовує це майно на законній підставі.

Наприклад, якщо в заставу здається підприємство, заставодавець має право продавати, обмінювати, здавати в оренду, надавати в позику майно, що належить до підприємства, вносити зміни до складу даного майна за умови, що це не тягне за собою зменшення зазначеної в договорі про іпотеку загальної вартості майна, яке відноситься до підприємства, а також не порушує інших умов договору про іпотеку [34-26, 41 44, 51].

Викладене дозволяє зробити висновок, що майно не вибуває зі сфери господарського відання заставодавця, оскільки він продовжує ним користуватися.

Тому ризик випадкової загибелі та випадкового пошкодження майна несе саме заставодавець.

При настанні даних умов заставодержатель має право вимагати дострокового виконання зобов'язання, якщо тільки між ним і заставодавцем не укладена письмова угода про відновлення або заміну загиблого або пошкодженого майна і заставодавець належним чином виконує умови цієї угоди.

Правомочність розпорядження дозволяє його володареві визначати юридичну долю майна, включати це майно в економічний оборот шляхом

вчинення різного роду угод (купівля-продаж, здача в оренду, передача в довірче управління тощо).

Якщо співвіднести право застави з основними ознаками речових прав, то можна відзначити наступне.

При заставі існує юридичний зв'язок суб'єкта-заставодержателя з річчю, що стала предметом застави, якогось панування над нею.

Об'єктом права застави є саме річ (майно); предметом застави може бути тільки індивідуально визначена річ.

Заставодержатель має можливість задовольнити свій інтерес без посередництва інших осіб, щоправда, перевага є практично перед усіма можливими кредиторами заставодавця.

Всі інші (треті) особи не повинні перешкоджати здійсненню заставодержателем належних йому правомочностей, хоча не можна не сказати про те, що і сам заставодержатель не вільний у реалізації правомочностей володіння, користування, розпорядження закладеним майном.

Отже, володар заставного права вправі використовувати для захисту свого права речово-правові способи захисту: по-перше, може пред'явити позов про витребування закладеного майна з незаконного володіння всіх осіб, включаючи заставодавця; по-друге, має право пред'явити позов про усунення будь-яких порушень його права, хоч би і не пов'язаних з позбавленням володіння.

Притаманна праву застави і властивість слідування, так як де б і в чийй би власності не перебував предмет застави, він буде залишатися таким до припиненого основного зобов'язання, забезпеченого заставою.

Тобто в разі переходу права власності на заставлене майно або права господарського відання або оперативного управління від заставодавця до іншої особи в результаті оплатного або безоплатного відчуження цього майна (за винятком випадків реалізації цього майна з метою задоволення

вимог заставодержателя в порядку, встановленому законом) або в порядку спадкування право застави зберігає силу. А зміст права застави становлять правомочності володіння і користування закладеним майном, які, проте, є у заставодержателя тільки в тому випадку, якщо це прямо передбачено договором про заставу.

У зв'язку з цим науковцями висловлюється точка зору, що заставне право взагалі не можна розглядати в якості речового права; речовим елементом в праві застави є правомочність володіння запропонованою річчю, яка в деяких випадках належить заставодержателю.

Розпорядчих прав у заставодержателя немає зовсім: у нього є лише право в разі невиконання боржником забезпеченого заставою зобов'язання одержати задоволення з вартості заставленого майна переважно перед іншими кредиторами.

Заставні ж правовідносини полягають у встановленні такої правомочності заставодержателя, яка дозволяє говорити про абсолютний пріоритет його суб'єктивного права щодо вартості предмета застави (заборона будь-якій особі своїми діями або бездіяльністю зменшувати вартість заставленого майна), а не тільки про першочерговість права на матеріальне задоволення.

Отже, саме в такому вигляді - особливих переважних правовідносин - застава і повинна включатися до класифікації майнових відносин.

Таким чином, можна визнати за заставними правовідносинами і правом застави подвійну правову природу, бо однозначно віднести заставу або до інституту речового, або до інституту зобов'язального права неможливо.

В ході здійсненого дослідження інституту іпотеки нами було опрацьовано судову практику в царині застосування законодавства, яке регулює іпотеку як заставу нерухомого майна. Хочемо відзначити таку справу.

Рішенням Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 18 квітня 2012 р. скасовано рішення Обухівського районного суду м. Києва від 13 квітня 2011 р. й ухвалу апеляційного суду Київської обл. від 13 жовтня 2011 р. у частині задоволення позову про припинення дії договору іпотеки та зняття заборони відчуження предмета іпотеки у зв'язку з тим, що суди, вирішуючи спір, застосували норми, що регулюють поруку (статті 553-559 ЦК), які не застосовуються до правовідносин кредитора з майновим поручителем, оскільки він відповідає перед заставо/іпотекодержателем за виконання боржником основного зобов'язання виключно в межах вартості предмета застави/іпотеки [10].

1.2 Проблемні питання функціонування застави рухомого майна та зарубіжний досвід їхнього врегулювання

Правовий аналіз проблемних питань функціонування застави рухомого майна здійснюється на основі чинного законодавства, тому можна окреслити сутність даного поняття у відповідності до Закону України «Про заставу».

Застава - це спосіб забезпечення виконання зобов'язань, якщо інше не встановлено законом.

В силу застави кредитор (заставодержатель) має право в разі невиконання боржником (заставадавцем) забезпеченого заставою зобов'язання або в інших випадках, встановлених законом, одержати задоволення з вартості заставленого майна переважно перед іншими кредиторами [5].

Згідно ст. 44 Закону України «Про заставу» заклад визначається як застава рухомого майна, при якій майно, що складає предмет застави, передається заставодавцем у володіння заставодержателя. За угодою

заставодержателя із заставодавцем предмет застави може бути залишено у заставодавця під замком заставодержателя (тверда застава). Індивідуально визначена річ може бути залишена у заставодавця з накладенням знаків, які засвідчують заставу. Обов'язки заставодержателя при закладі визначаються ст. 45 вказаного Закону. Заставодержатель, якщо інше не передбачено договором, зобов'язаний: вживати заходів, необхідних для збереження предмета закладу; у випадках, коли це передбачено договором, одержувати з предмета закладу доход в інтересах заставодавця; регулярно надсилати заставодавцю звіт про користування предметом закладу, якщо користування ним допускається відповідно до частини першої статті 46 розглядуваного Закону; страхувати предмет закладу в обсязі його вартості за рахунок та в інтересах заставодавця; сплачувати податки та збори, пов'язані з володінням заставленою річчю, за рахунок заставодавця; належним чином утримувати предмет закладу, нести відповідальність за нього у випадках, коли немає доказів, що втрата, пошкодження або загибель закладу сталися не з його вини; негайно повідомляти заставодавця про виникнення загрози загибелі чи пошкодження предмета закладу; негайно повертати предмет закладу після виконання заставодавцем або третьою особою забезпеченого закладом зобов'язання. Згідно ст. 47 Закону України «Про заставу» якщо заставодержатель зберігає або використовує предмет закладу неналежним чином, заставодавець має право в будь-який час вимагати припинення застави та (або) достроково виконати забезпечене закладом зобов'язання. Також ст. 48 розглядуваного Закону визначає відповідальність заставодержателя за втрату, недостачу або пошкодження предмета застави при закладі.

Фактично заставою може бути забезпечена будь-яка дійсна існуюча вимога або вимога, яка може виникнути в майбутньому, яка не суперечить законодавству України, зокрема така, що випливає з договору позики, кредиту, купівлі-продажу, оренди, перевезення вантажу тощо.

Також застава може мати місце щодо вимог, які можуть виникнути у майбутньому, за умови, що є угода сторін про розмір забезпечення заставою таких вимог, та/або про максимальний розмір вимоги, яка забезпечується заставою [5].

У відповідності до чинного законодавства предметом застави можуть бути майно та майнові права.

Предметом застави може бути майно, яке відповідно до законодавства України може бути відчужено заставодавцем та на яке може бути звернено стягнення.

Предметом застави може бути майно, яке стане власністю заставодавця після укладення договору застави, в тому числі продукція, плоди та інші прибутки (майбутній урожай, приплід худоби тощо), якщо це передбачено договором.

Натомість сучасне законодавство не відображає можливості застави всіх видів надбання суспільства або окремих осіб.

Якщо предметом застави є рухоме майно, заставодержатель зареєстрованої застави має переважне право на задоволення вимог із заставленого майна перед заставодержателями незареєстрованих застав та заставодержателями застав, які зареєстровані пізніше.

Переважне право заставодержателів одного і того ж майна, що зареєстровані в один і той же день, визначається моментом реєстрації застави. Переважне право на задоволенні вимог щодо заставленого рухомого майна визначається на підставі моменту реєстрації застави та моменту реєстрації змін щодо предмета застави в частині цих змін [5, 6].

Важливим проблемним аспектом функціонування застави рухомого майна є специфіка повернення та реалізації даного майна.

Зокрема, заставодержатель набуває право звернення стягнення на предмет застави в разі, якщо в момент настання терміну виконання зобов'язання, забезпеченого заставою, воно не буде виконано, якщо інше не

передбачено законом чи договором.

У разі ліквідації юридичної особи-заставаодавця застагодержатель набуває право звернення стягнення на заставлене майно незалежно від настання строку виконання зобов'язання, забезпеченого заставою [5].

У разі схвалення судом відповідно до законодавства про банкрутство плану санації чи реструктуризації боргів боржника (якщо він відмінний від засталоодавця) за основним зобов'язанням, застагодержатель, який голосував проти схвалення плану санації юридичної особи чи плану реструктуризації боргів боржника - фізичної особи, набуває право звернення стягнення на заставлене майно незалежно від настання строку виконання зобов'язання, забезпеченого заставою.

При частковому виконанні боржником забезпеченого заставою зобов'язання застава зберігається в початковому обсязі.

Якщо предмет одного договору застави складають дві або більше речі (два чи більше прав), стягнення може бути звернено на всі ці речі (права) або на будь-яку з речей (на будь-яке з прав) за вибором застагодержателя. Якщо застагодержатель здійснить звернення стягнення на одну річ (право), він зберігає право наступного звернення стягнення на інші речі (права), що складають предмет застави.

До третьої особи, яка задовольнила в повному обсязі вимоги застагодержателя, переходить разом з правом вимоги забезпечена нею застава у встановленому законодавством порядку.

Звернення стягнення на заставлене майно здійснюється за рішенням суду або третейського суду, на підставі виконавчого напису нотаріуса, якщо інше не передбачене законом або договором застави.

Звернення стягнення на заставлене майно державного підприємства (підприємства, не менше п'ятдесяти відсотків акцій (часток, паїв) якого є у державній власності) здійснюється за рішенням суду.

Реалізація заставленого майна, на яке звернено стягнення,

провадиться державним виконавцем, приватним виконавцем на підставі виконавчого листа суду або наказу господарського суду, або виконавчого напису нотаріусів у встановленому порядку, якщо інше не передбачено цим Законом чи договором [5].

Таким чином, реалізація заставного рухомого майна відзначається певною проблематикою, оскільки в сучасному законодавстві відсутнє регулювання механізму реалізації заставного майна.

Аналіз міжнародного розвитку заставного права дозволяє стверджувати, що звернення стягнення на заставлене майно має тривалу історію і є історично сформованою правовою категорією [4, 26, 29].

Заставні правовідносини вже згадуються в найдавніших джерелах права: Законах Ману; давньоримському праві (інституціях Гая, Кодексі Юстиніана) та інших джерелах.

Сучасне розуміння застави відрізняється від давньоримського права продажу і від права вимагати продажу заставленого майна, наскільки можна судити з української правової ретроспективи.

В даний час застава є правом на отримання переважного задоволення, в тому числі з вартості закладеного майна.

Юридична заставна можливість складається з інших юридично значущих можливостей, а саме можливості здійснити звернення стягнення і можливості реалізувати заставу.

Послідовне здійснення даних можливостей призводить до досягнення закладеної в праві застави мети - задоволення вимог кредитора з вартості закладеного майна.

«Звернення стягнення» слід розглядати як матеріально-правову і процесуальну категорію.

В матеріально-правовому сенсі – це дії заставодержателя, здійснені ним з метою реалізації предмета застави і отримання грошових сум. В процесуальному аспекті звернення стягнення на майно - це ряд

примусових дій, здійснюваних державним або приватним виконавцем.

Варто також звернути увагу, що на момент проведення первинних торгів ринкова вартість заставного майна може бути значно вищою за вартість, зазначену в постанові виконавця про оцінку арештованого майна. При таких обставинах передбачається, що дане майно реалізується на первинних торгах, без урахування кон'юнктури цін на заставлене майно, що безпосередньо порушує права і законні інтереси боржника.

Однак можлива і зворотна ситуація в разі, якщо вартість застави є вищою за ринкову вартість аналогічних об'єктів нерухомості. Тоді стягувач може одночасно звернутися до суду за призупиненням виконавчого провадження та зниженням початкової заставної вартості майна, переданого на примусову реалізацію і не реалізованого за результатами перших торгів через відсутність купівельного попиту.

Якщо ринкова ціна предмета застави значно знизилася після вступу в законну силу рішення суду про звернення стягнення на нього, після визнання торгів такими, можливе звернення заставодавця або заставодержателя до суду із заявою про зміну початкової ціни продажу заставленого майна [5].

Ще однією проблемою затягування строків реалізації закладеного майна служить відкликання виконавчого листа.

Так, стягувач у виконавчому провадженні може в будь-який момент відкликати виконавчий документ незалежно від знаходження заставленого майна на реалізації.

В практиці виконавчого провадження має місце бути і відгук виконавчих листів заставодержателем під штучно створеними підставами, наприклад, банки, прагнучи виключити потрапляння в майнову масу нереалізованого закладеного майна як непрофільного активу, відкликають виконавчий документ.

При надходженні до виконавця заяви стягувача про відкликання виконавчого документа і в разі знаходження заарештованого закладеного майна на реалізації виконавець спочатку відкликає майно з реалізації, виносить постанову про зняття арешту з майна боржника, а в підсумку вже виносить постанову про закінчення виконавчого провадження у зв'язку з відкликанням виконавчого документа.

В межах знову порушеного виконавчого провадження заново ініціюється процедура реалізація арештованого майна, починаючи з такого класичною заходу виконання вимог виконавчого документа, як арешту даного майна, і закінчуючи передачею арештованого майна на торги. Відповідно, виконавцем повторно збирається пакет документів, необхідний для реалізації арештованого закладеного майна.

За умови, що майно не буде реалізовано заставодавцем самостійно, пропонується в рамках порушеного виконавчого провадження виконавцю залучати фахівця-оцінювача для оцінки арештованого заставного нерухомого майна.

Та оцінка, яка вказана судом в судовому акті, як правило, не відповідає ринковій вартості, а визначається, виходячи з договору застави, так як оцінка майна боржника є необхідним елементом процедури виконання вимог виконавчого документа і необхідна для визначення подальшої ціни угоди, за якою буде реалізовано майно боржника.

Отже, в межах чинного законодавства реалізація рухомого заставного майна ускладнюється через недостатню розробленість механізму відповідного правового забезпечення.

Сучасна практика демонструє недоліки заставного механізму, обумовлені порушенням контрактних зобов'язань сторін кредитної угоди, помилкою в оцінці вартості забезпечення по кредиту, недосконалістю його моніторингу і правового забезпечення заставного механізму і ряд інших. В міжнародному банківському секторі відзначається тенденція зростання

простроченої позичкової заборгованості, при цьому темпи зростання в цілому відповідають динаміці зміни обсягів кредитування.

Проблеми, пов'язані з функціонуванням заставного механізму, представляють інтерес і в теоретичному, і прикладному аспектах. В області теорії особливу увагу викликають питання уточнення понять «застава» і «заставний механізм», розробки його елементів як основ розвитку практики роботи банку з предметами застави, вдосконалення та розвитку методичного забезпечення.

Така потреба в найбільш гострій формі відчувається в періоди криз, коли боротьба за клієнта, що відповідає за своїми критеріями вимогам банку, загострюється. Як і раніше, актуальним залишається питання, пов'язане з оцінкою предметів застави, розробкою і дотриманням внутрішніх положень банку щодо проведення моніторингу.

В той же час аналіз банківської практики показує, що реалізація заставних прав не завжди забезпечується. Це може призвести, наприклад, до збоїв виробничого циклу позичальника, який надав забезпечення. Це може бути пов'язано з фактичною відсутністю або псуванням предмета застави.

Причинами таких явищ є: прийняття застави від третіх осіб, фактична відсутність заставних активів на балансі позичальника, неналежне оформлення документів, що підтверджують право власності на предмет застави, недосконала організація моніторингу з боку банку.

В умовах зростання обсягів міжнародного комерційного обороту особливої значущості набуває проблема доступу до фінансування угод з придбання дорогого рухомого обладнання, як наслідок вирішальне значення мають інструменти, що дозволяють спростити і здешевити отримання кредиту, гарантувати виконання зобов'язань, захистити надання фінансування кредиторів, забезпечити визнання і дотримання його інтересів на території якомога більшого числа держав.

Забезпечувальний інтерес досить швидко поширюється в сучасному міжнародно-правовому середовищі, тому дедалі очевиднішою стає необхідність створення єдиного правового режиму в сфері регулювання забезпечувальних інтересів щодо рухомого майна [3, 4, 30].

Беззаперечною є необхідність гармонізації законодавства про забезпечувальні угоди, проте в практичному плані жоден проект гармонізації законодавства про забезпечувальні угоди, представлений розробниками, не отримав належної підтримки.

Разом з цим ряд видних учених вважають ідею загальної конвенції, що уніфікує право забезпечувальних угод, такою, яку важко реалізувати на практиці.

За даними досліджень, в 2015 році ринок авіаційного фінансування складе близько 124 мільярдів доларів США проти 60 мільярдів у 2010 році. Згідно подальших прогнозів, до 2020 року обсяг угод авіа-фінансування зросте до 159 мільярдів доларів. В умовах подібного зростання чималу роль відіграє і створений Кейптаунською конвенцією правовий режим забезпечувальних угод щодо рухомого обладнання [3, 4, 32].

Своєю основною метою Конвенція ставить створення загального правового режиму, що регулює створення, формалізацію, визначення старшинства кредиторів і виконання міжнародних гарантій щодо унікально ідентифікованого дорогого рухомого обладнання.

Основну увагу Конвенція і Протоколи приділяють міжнародній гарантії, однак будь-якого визначення міжнародної гарантії, в якому були б перераховані її головні ознаки, Конвенція не містить. Замість цього Конвенція пов'язує виникнення міжнародної гарантії з трьома типами забезпечувальних угод.

Так, боржник може отримати кредит, забезпечений заставою авіаційного, космічного обладнання або залізничного рухомого складу; продавець за договором попередньої купівлі-продажу з резервуванням

права власності може продати обладнання; лізингодавець може передати зазначене обладнання в лізинг.

Дані види забезпечувальних угод породжують міжнародну гарантію, яка в силу положень Конвенції дозволяє кредитору в разі невиконання зобов'язання боржником зробити ряд дій, спрямованих на вилучення, продаж або інше розпорядження предметом забезпечення (в тексті Конвенції дані заходи називаються «засоби правового захисту» і виступають головним сутнісним елементом міжнародної гарантії).

Обсяг доступних засобів правового захисту варіюється в залежності від забезпечувальної угоди, на основі якої виникає міжнародна гарантія. Подібне рішення обумовлене різними підходами до правового регулювання забезпечувальних угод в зарубіжних країнах.

Наприклад, деякі держави, такі як США, Канада, Нова Зеландія, відносять умовну купівлю-продаж і деякі види лізингу до забезпечувальних угод.

Інші країни проводять відмінності між забезпечувальними угодами і договорами умовної купівлі-продажу і лізингу, надаючи їм різне правове регулювання.

Диференціація правового регулювання є характерною для різних культур та правових доктрин, що відображають особливості та сутність формування конкретного правового середовища, тому можуть свідчити про неможливість однозначної імплементації міжнародного досвіду.

Оскільки Конвенція охоплює три типи забезпечувальних угод, які передбачають різний обсяг правомочностей кредитора, необхідно зберігати цю диференціацію і в рамках застосування засобів правового захисту, так як для кожного типу забезпечувальної угоди Конвенція передбачає окремий набір засобів правового захисту кредитора.

Оскільки розробникам не вдалося прийти до єдиного погляду на питання кваліфікації вищевказаних угод для цілей Конвенції, було

вирішено, що визначення належності забезпечувальної угоди до однієї з трьох зазначених категорій має здійснюватися на основі застосовного права. Перші труднощі виникають при спробі зіставити наведені в Конвенції механізми з реаліями українського права.

Варто також позначити, що суттєво ускладнює сприйняття і застосування конвенційних механізмів різний зміст таких понять, як речове право, спосіб забезпечення виконання зобов'язання, а такі терміни, як «забезпечувальний інтерес», «угода про утримання права» і так далі, зовсім невідомі національному законодавству.

У зв'язку з цим неодноразово вказувалося на некоректний переклад термінів, представлених в Конвенції.

Таким чином, проблематика заставного права на рухоме майно виражається у проблемах як національного характеру, так і міжнародного.

Тому в результаті проведеного аналізу було визначено необхідність подальшого розвитку заставного права та оптимізації умов та можливостей стягнення, яке буде звернено на заставне майно рухомого та нерухомого характеру.

Задля реалізації даної цілі необхідно враховувати міжнародний та зарубіжний досвід та адаптувати його ефективність до національної правової системи України.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПРАВОВОЇ СУТНОСТІ ЗАСТАВИ РУХОМОГО МАЙНА В МАТЕРІАЛЬНОМУ ПРАВІ

2.1 Застава як спосіб забезпечення виконання зобов'язань та механізм звернення стягнення

Правова система України відображає чіткі умови існування інституту застави та можливостей його реалізації в наявних суспільно-правових аспектах життєдіяльності, тому в сучасній правовій практиці поширені два види забезпечення:

- 1) порука;
- 2) застава.

Порука всіх компаній групи дозволяє захистити банк від перерахування грошових коштів на рахунки інших компаній групи, або рахунки сторонніх компаній, після чого оголосити позичальника банкрутом.

Крім того банки часто вимагають оформити особисту поруку кінцевих власників бізнесу (фізичних осіб) і генерального директора позичальника, що дозволяє забезпечити особисту зацікавленість керівництва позичальника в поверненні кредитних коштів.

Забезпечення зазвичай оформляється або на суму кредиту, або на суму кредиту і відсотків.

Позичальник не завжди проявляє ініціативу в питанні надання забезпечення, сподіваючись отримати незабезпечений кредит, тому вкрай важливо при кредитуванні юридичної особи, що входить до групи компаній, визначити перелік майна, вільного від обтяження на балансі не тільки позичальника, але й інших юридичних осіб і індивідуальних

підприємців, що входять в групу, з тим, щоб пред'явити вимогу щодо забезпечення кредиту.

Перед оформленням забезпечення правоздатність підписантів в договорах поруки та застави повинна бути перевірена юридичною службою банку, так само як документи, що підтверджують право власності на об'єкт застави.

Крім перерахованого вище вкрай важливо правильно оцінити вартість забезпечення.

Адже забезпечення повинно покривати заборгованість позичальника по основному боргу і відсоткам, навіть в разі реалізації з дисконтом.

Оціночні процедури повинні проводитися оцінювачами, які отримали спеціалізовану освіту.

Зазвичай, банки вимагають клієнта надати звіт акредитованої банком оціночної компанії, проте такий підхід суттєво збільшує термін розгляду кредитної заявки, тому доцільно створити власну оціночну службу (всередині банку), або функції оцінки передати підготовленим фахівцям в підрозділ по роботі з заставами, що дозволить істотно скоротити термін отримання звіту про оцінку.

Вищеописане правило діє при заставі нерухомості, машин і обладнання.

При заставі запасів і прав вимоги за договорами купівлі-продажу оцінка забезпечення повинна проводитися аналітиком, який аналізує звітність заставодавця [50-52].

Окремо необхідно виділити існуючу проблему оцінки прав вимоги за договорами купівлі-продажу [47-49].

Дане забезпечення хоч і використовується банками з причини відсутності іншого, більш надійного, проте володіє, так само як товари в обороті, вкрай не вигідною для кредитора властивістю – постійною зміною вартості.

Причому якщо товари в обороті - це реальний актив, який можна оцінити на даний момент часу, використовуючи порівняльний метод, а також реалізувати і повернути гроші банку, то право вимоги дебіторської заборгованості за договором не можна оцінити порівняльним методом, а також реалізувати третім особам.

Укладений договір застави права вимоги - це фактично можливість в безакцептному порядку направити кошти, що надходять у вигляді виручки після виходу клієнта на прострочення, на погашення кредиту.

З вищевикладеного можна вивести, що дебіторську заборгованість, яка оформляється як право вимоги за окремим договором, не можна оцінювати за аналогією з товарними запасами - по залишку на бухгалтерському рахунку на дату оцінки, так як для банку важливо, щоб дебіторська заборгованість за договором, за яким оформлені права вимоги на заставу, не знижувалася нижче граничної заставної вартості забезпечення за цим кредитом.

Для прогнозу рівня дебіторської заборгованості в майбутньому пропонуємо вивчити термін дії основного договору (права вимоги за яким оформлюються в заставу) - він повинен перевищувати термін кредитування на достатній час, щоб банк встиг адекватно відреагувати на вихід на прострочення клієнта і накласти стягнення на предмет застави.

Крім того, пропонується розрахувати середній очікуваний обсяг дебіторської заборгованості, виходячи з терміну дії основного договору, терміну відстрочення платежу і загальної суми договору.

У разі нерегулярного характеру виникнення і погашення оціночну вартість прав вимоги необхідно знизити в кілька разів.

Зазвичай застава, один з найбільш часто вживаних способів забезпечення виконання зобов'язань, створюється на підставі угоди, що підписується між заставаодавцем і заставаодержателем.

Застава виникає на підставі закону при настанні вказаних у ньому обставин, якщо в законі передбачено, яке майно і для забезпечення виконання якого зобов'язання визнається у заставі.

В даний час застава в силу закону передбачена в таких випадках:

- в разі договору купівлі-продажу з моменту передачі товару покупцеві і до його оплати товар, проданий в кредит, визнається таким, що є у заставі продавця для забезпечення виконання покупцем його обов'язку щодо оплати товару;

- при забезпеченні виплати ренти;

- при передачі під виплату ренти земельної ділянки або іншого нерухомого майна одержувач ренти в забезпечення зобов'язання платника ренти набуває право застави на це майно;

- при забезпеченні виконання зобов'язань забудовника;

- в забезпечення виконання зобов'язань забудовника (заставаодавця) за договором з моменту державної реєстрації договору у учасників пайового будівництва (заставадержателів) вважаються такі, що у заставі надані для будівництва (створення) багатоквартирного будинку та (або) іншого об'єкту нерухомості, у складі яких будуть перебувати об'єкти пайового будівництва, земельну ділянку, що належить забудовнику на праві власності, або право оренди на вказану земельну ділянку та об'єкти, що будуються (створюються) на цій земельній ділянці, багатоквартирний будинок і (або) інший об'єкт нерухомості;

- при державній реєстрації права власності забудовника на об'єкт незавершеного будівництва такий об'єкт незавершеного будівництва вважається таким, що перебуває у заставі учасників пайового будівництва з моменту державної реєстрації права власності забудовника на такий об'єкт;

- при державній реєстрації права власності забудовника на житлові та (або) нежитлові приміщення, що входять до складу багатоквартирного

будинку і (або) іншого об'єкту нерухомості, будівництво (створення) яких здійснювалося із залученням грошових коштів учасників пайового або кооперативного будівництва, зазначені приміщення будуть вважатися такими, що перебувають в заставі учасників пайового будівництва з моменту державної реєстрації права власності забудовника на такі приміщення;

- при іпотечі земельної ділянки, придбаній з використанням кредитних коштів банку або іншої кредитної організації або коштів цільової позики;
- якщо інше не передбачено законом або договором, земельна ділянка, набута з використанням кредитних коштів банку або іншої кредитної організації або коштів цільової позики, наданої іншою юридичною особою на придбання цієї земельної ділянки, вважається та, яка перебуває в заставі з моменту державної реєстрації права власності позичальника на цю земельну ділянку;
- якщо відповідну земельну ділянку узяти в оренду, виникає іпотека в силу закону на право оренди, якщо інше не встановлено законом або договором оренди;
- при іпотечі земельної ділянки, на якій знаходяться будівлі або споруди, придбані або побудовані з використанням кредитних коштів банку або іншої кредитної організації або коштів цільової позики;
- якщо інше не передбачено законом або договором, земельна ділянка, на якій з використанням кредитних коштів банку або іншої кредитної організації або коштів цільової позики, наданої іншою юридичною особою на будівництво будівлі або споруди, побудовано або будується будівля або споруда, або право оренди такої земельної ділянки вважається таким, що перебуває у заставі з моменту державної реєстрації права власності позичальника на побудовані або ті, що будуються споруди або з моменту отримання органом, що здійснює державну реєстрацію прав,

повідомлення заставодавця та заставодержателя про укладення кредитного договору (договору позики з умовою про цільове використання) з додатком вказаного договору.

У деяких випадках така застава в силу закону, наприклад, в разі товару проданого в кредит, може бути виключена угодою сторін.

Українське законодавство не встановлює спеціальних відмінностей в статусі застави в силу договору і застави в силу закону.

Таким чином, наприклад, при існуванні застави в силу договору однієї особи і застави в силу закону іншої особи, їх першочерговість буде встановлюватися в залежності від того, яка застава виникла раніше. Та, що виникла раніше, буде першочерговою заставою; та, яка виникла пізніше, буде наступною заставою.

Застава в сучасному законодавстві виступає важливим та ефективним механізмом виконання зобов'язань, оскільки безпосередньо впливає на можливість відновлення порушених прав в результаті невиконання зобов'язань.

В сучасному цивільному обороті застава необхідна як боржнику, так і кредитору і сприяє економіці в цілому, дозволяючи суб'єктам підприємницької діяльності швидше кредитуватися, розвивати бізнес, в тому числі і економіку держави в цілому.

В той же час кредитор, який одержує замість грошових коштів право на річ боржника, іншої особи гарантований від несумлінності боржника.

Забезпечувальні можливості застави при вирішенні питання про задоволення інтересів кредитора, безсумнівно, представляють інтерес для кредитора.

Можливість звернення стягнення на предмет застави дозволяє, по-перше, гарантувати повернення коштів кредитору за рахунок майна боржника, а по-друге, сприяє розвитку цивільного обороту.

Ні для кого не секрет, що кредитоспроможність боржника, стимулює кредитора до його фінансування.

Разом з тим, процедура звернення стягнення на заставлене майно досить тривалий час, представляла собою серйозну проблему.

Відсутність ефективного механізму звернення стягнення перетворювала заставу швидше в віртуальний, ніж реальний спосіб забезпечення виконання вимог кредитора.

Потім з внесенням істотних коректив до чинного законодавства, складалося враження про більшу гарантованість інтересів кредиторів - заставодержателів.

З'явилася можливість позасудового порядку звернення стягнення, комісійного продажу заставленого майна.

Таким чином, на законодавчому рівні була зроблена спроба повернути пріоритет заставним вимогам кредитора.

Надавши кредитору цілий ряд можливостей по затягуванню процедури звернення стягнення на заставлене майно, від можливості скасування, передбаченого договором позасудового порядку звернення стягнення на предмет застави до прийняття судом запобіжного заходу у вигляді заборони заставодержателя здійснювати дії по реалізації предмета застави.

У полеміці про збереження балансу інтересів кредитора і боржника позиції законодавця і правозастосувача дуже часто не збігаються, що можливо обумовлено причинами, що лежать як в економічній, так і політичній сферах.

Однак ще Л. А. Кассо зауважив, «коли юриспруденція сама береться за вирішення економічних і соціальних завдань, то вона перестає бути юриспруденцією і виходить зі своєї ролі, яка зводиться до догматичної побудови нових, життям висунутих вихідних положень» [42].

Така форма служіння інтересам суспільства, як би вона не здавалася іноді скромною, належала, принаймні досі, нашій науці.

На юриспруденції, звичайно, завжди відбивалися течії, що панували в обороті.

Але так як ці течії швидко змінюються, в деяких випадках майже непомітно, то зрозуміло, що праву нерідко не вдається відразу ж слідувати за ними; за таких умов існує низка законодавчих актів, які йдуть врозріз з панівним в цей час вченням юристів, а іноді навіть з іншими відділами матеріального права.

Саме таке розмаїття і є головною перешкодою для правильного визначення внутрішнього характеру якогось правового інституту в дану епоху.

Історія розвитку вітчизняного законодавства про заставу та відповідно законодавства про звернення стягнення на предмет застави підтверджує це висловлювання.

Якщо розглядати заставне право XIX століття, то можна помітити багато спільного з заставним правом кінця XX початку XX століть.

До речі кажучи, існувало непогане правило, що дозволяло задовольнити в першу чергу публічний інтерес, так «з суми, вирученої від продажу майна з публічного торгу, перш за все сплачуються:

1) недоїмки в лежачих на майно податках і повинності державних, земських і громадських - за останні шість півріч.

2) платежі, такі особам, які служили по управлінню майном або виробляло в ньому будь-які роботи, - за один рік, що безпосередньо передує дню торгу.

Що стосується сучасного заставного права, то знову, слід зазначити, що законодавець, формуючи правове регулювання відносин застави, досить непослідовний: коливання думок при формуванні законодавства про заставу, то в бік інтересів кредитора, то в бік інтересів боржника,

викликано, на наш погляд, відсутністю чіткого визначення місця застави в системі цивільного права в цілому, відсутністю розмежування речових і зобов'язальних прав, зокрема [22, 24, 27].

Варто акцентувати увагу на необхідності більш чіткого розмежування речових і зобов'язальних прав у порівнянні з наявним в чинному законодавстві.

В той же час сучасне правове регулювання застави, перспективи його розвитку та можливості кредитора в задоволенні своїх вимог, за допомогою звернення стягнення на предмет застави, викликають безліч питань, які безсумнівно слід вирішувати вже на етапі концептуального визначення позиції законодавця.

Отже, необхідна обов'язкова реєстрація або спеціальний облік заставних прав, в іншому випадку забезпечувальна функція «неврахованої» застави буде втрачена, і така застава втратить будь-який сенс для кредитора, в силу своєї нереальності, нікчемності.

Також видається нелогічною позиція законодавця в частині підстав припинення заставного права, оскільки відповідно до Концепції розвитку цивільного законодавства з припиненням права власності на річ повинні припинятися інші речові права на неї, включаючи право застави; з метою захисту інтересів заставодержателя законодавчо може бути передбачено, що замість речі предметом застави визнається право вимоги, яке виникло у заставодавця до власника нової речі [44, 45].

З таким станом речей не можна погодитися, оскільки воно суперечить головному правилу підстав виникнення і припинення речового права, згідно з яким право не може бути припинено без наявності волі його власника прав, зрозуміло, за деякими винятками, де припинення права відбувається з волі держави (реквізиція, націоналізація, конфіскація).

Положення про можливість припинення права застави з припиненням права власності на річ, входить в протиріччя і з іншими положеннями самої концепції розвитку цивільного законодавства.

Тим часом, позбавляючи право застави такої речової характеристики, як право слідування, сучасний законодавець заперечує можливість звернення стягнення на предмет застави, в разі припинення права власності боржника на річ, що не сприяє розвитку заставних відносин взагалі і знижує забезпечувальні можливості застави зокрема.

Суперечності і неясності нормативної бази в частині регулювання відносин застави, в тому числі питань звернення стягнення на предмет застави, відсутність доктринальної визначеності в цій сфері тягнуть суттєві труднощі в правозастосуванні.

Суди різного рівня, органи примусового виконання виконавчих документів, кредитори і боржники стикаються з необхідністю заповнення правової прогалини і часом приходять до прямо протилежних висновків в схожих ситуаціях.

За таких обставин можна відобразити, що рішення протиріч безпосередньо залежить від принципово однозначних підходів законодавця до місця застави в системі прав.

2.2 Удосконалення системи функціонування застави рухомого майна

В сучасній правовій системі України відбувається поступове удосконалення системи функціонування застави рухомого майна, що може свідчити про наявність даного процесу і про можливості його реалізації в даний момент розвитку права в Україні.

Державний реєстр застав рухомого майна введений в дію з 1 березня 1999 року.

Державний реєстр застав рухомого майна є системою реєстрації повідомлень, котра реєструє, при отриманні заяви та внесенні відповідної плати, заставу рухомого майна, незалежно від того, належить воно юридичній чи фізичній особі. Реєстр є значним внеском до економічного та господарського розвитку України.

Реєстр має на меті надання громадськості легкого доступу до інформації, що зареєстрована в ньому [14, 15, 16].

Державний реєстр застав рухомого майна – це єдина комп'ютерна база даних, яка забезпечує зберігання інформації про заставу рухомого майна, її надання та захист від несанкціонованого доступу.

Метою створення Реєстру є забезпечення переважного права заставодержателя у задоволенні вимог за рахунок майна боржника перед заставодержателями незареєстрованих або зареєстрованих пізніше застав. За допомогою Реєстру юридичні та фізичні особи можуть отримувати інформацію про існування застави певного рухомого майна або про відсутність застав на рухоме майно.

Дуже часто люди плутають наслідки нотаріального посвідчення договору та реєстрації застави в Реєстрі.

Так, недодержання обов'язку нотаріального посвідчення договору застави, що передбачається законом, тягне за собою нікчемність такого договору (ч. 1 ст. 220 Цивільного кодексу України). Згідно положень ч. 2 ст. 220 Цивільного кодексу України якщо сторони домовилися щодо усіх істотних умов договору, що підтверджується письмовими доказами, і відбулося повне або часткове виконання договору, але одна із сторін ухилилася від його нотаріального посвідчення, суд може визнати такий договір дійсним. У цьому разі наступне нотаріальне посвідчення договору не вимагається.

Наступні застави вже заставленого майна допускаються в разі, якщо інше не передбачено законом і попередніми договорами застави. Якщо предметом застави стає майно, яке вже є заставним забезпеченням іншого зобов'язання (боргу), заставне право попереднього заставодержателя (попередніх заставодержателів) зберігає силу. Вимоги заставодержателя, у якого право застави виникло пізніше, задовольняються з вартості предмета застави після повного забезпечення вимог попередніх заставодержателів, крім випадків, встановлених Законом України «Про заставу». Заставадавець зобов'язаний повідомити кожного із заставодержателів про всі попередні застави, а також про характер та розмір забезпечених цими заставами зобов'язань. Заставадавець зобов'язаний відшкодувати збитки, що виникли у будь-кого з його заставодержателів внаслідок невиконання ним цього зобов'язання. Якщо предметом застави є рухоме майно, заставодержатель зареєстрованої застави має переважне право на задоволення вимог із заставленого майна перед заставодержателями незареєстрованих застав та заставодержателями застав, які зареєстровані пізніше. Переважне право заставодержателів одного і того ж майна, що зареєстровані в один і той же день, визначається моментом реєстрації застави. Переважне право у задоволенні вимог із заставленого рухомого майна визначається на підставі моменту реєстрації застави та моменту реєстрації змін щодо предмета застави в частині цих змін (ст. 18 Закону України «Про заставу») [5].

Застава рухомого майна може бути зареєстрована відповідно до закону. Обов'язки податкових органів з реєстрації поширюються на виникнення та зміну прав податкової застави з урахуванням вимог податкового законодавства (ст. 15 Закону України «Про заставу»).

Адміністратором Державного реєстру застав рухомого майна є державне підприємство «Інформаційний центр» Міністерства юстиції України, що має повний доступ до єдиної комп'ютерної бази даних і

відповідає за збереження даних у Реєстрі, надає завірені витяги з нього, які свідчать про внесення запису до Реєстру або про його відсутність.

Реєстраторами Державного реєстру застав рухомого майна є державне підприємство «Інформаційний центр» Міністерства юстиції України та його філії, державні нотаріальні контори, приватні нотаріуси, комерційні банки.

Такі установи приймають та здійснюють обробку заяв про внесення записів до Реєстру, внесення змін до записів, виключення записів з Реєстру, приймають запити та надають витяги.

Можна здійснити такі види пошуку:

- пошук за прізвищем, іменем та по батькові та/або ідентифікаційним кодом фізичної особи — платника податків, що є заставодавцем.
- пошук за найменуванням або кодом в ЄДРПОУ для юридичної особи, що є заставодавцем;
- пошук за серійним номером транспортного засобу, який є предметом застави;
- пошук за реєстраційним кодом запису в Реєстрі.

Наприклад, пошук за іменем або кодом заставодавця може виявити усі реєстрації, у яких зустрічаються дані про заставодавця, за іменем та кодом якого здійснюється пошук, незалежно від предмету застави.

Пошук за серійним номером транспортного засобу виявить усі реєстрації, у яких зустрічаються серійний номер транспортного засобу, за яким здійснюється пошук, незалежно від того, хто виступає на стороні заставодавця або заставодержателя.

Пошук за реєстраційним кодом заяви виявить усі деталі щодо реєстрації початкової заяви про заставу рухомого майна та усі внесені доповнення чи зміни до цієї заяви.

Витяг з Державного реєстру, що свідчить про наявність або відсутність у ньому запису про заставлене рухоме майно, фізичних та юридичних осіб можна одержати шляхом надання запиту реєстраторові.

Для отримання витягу необхідно:

- платити відповідну плату за здійснення пошуку, що на даний час становить один неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

- подати реєстратору заповнену заяву про надання витягу з Реєстру.

Заяву про надання витягу з Реєстру можна надіслати поштою, кур'єром чи подати особисто.

На підставі запиту реєстратор видає заявнику або надсилає поштою за зазначеною ним адресою відповідний витяг з Реєстру.

Заявник, за бажанням, може отримати завірений або незавірений витяг. Завірений витяг отримується у адміністратора Реєстру, підписується посадовою особою та завіряється печаткою адміністратора.

Реєстрація застав в Державному реєстрі застав рухомого майна відбувається таким шляхом, що заставодавці та заставодержателі (їх уповноважені представники) реєструють свої права на рухоме майно боржника для забезпечення сплати боргу та для встановлення пріоритету на предмет застави по відношенню до третіх осіб.

Податкові органи реєструють обтяження рухомого майна на користь держави для забезпечення несплачених податків.

Також варто зазначити, що реєстрація комерційної застави рухомого майна може здійснюватися будь-яким реєстратором на вибір заявника. Реєстрація податкової застави здійснюється лише адміністратором.

Реєстрація застави може здійснюватися одним з трьох шляхів.

Заявник може звернутися до регіональної філії державного підприємства «Інформаційний центр» Міністерства юстиції України.

Звернутися до комерційних банків, що уклали угоду про здійснення реєстрації застав рухомого майна з адміністратором Реєстру.

Звернутися до приватних чи державних нотаріусів, що мають доступ до Реєстру.

Заставодержатель може звернутися до реєстратора чи до адміністратора з заявою про внесення змін до запису у Реєстрі щодо:

- 1) предмета застави; особи заставодавця чи заставодержателя;
- 2) продовження строку дії реєстрації застави.

Для того, щоб внести зміни до інформації, яка вже міститься в Реєстрі застав рухомого майна, необхідно:

- сплатити відповідну плату за внесення змін, яка становить два неоподатковуваних мінімуми доходів громадян.
- подати реєстратору заяву про внесення змін до запису у Реєстрі.

У випадку виявлення помилки в записі у Реєстрі заставодержатель може звернутися протягом п'яти днів до реєстратора з відповідною заявою.

Виправлення помилок здійснюється безоплатно у разі, коли такі помилки зроблені з вини реєстратора.

Відповідно до статті 27 Закону України «Про заставу», «застава зберігає силу, якщо за однією з підстав, зазначених в законі, майно або майнові права, що складають предмет застави, переходять у власність іншої особи. Застава зберігає силу і у випадках, коли у встановленому законом порядку відбувається уступка заставодержателем забезпеченої заставою вимоги іншій особі або переведення боржником боргу, який виник із забезпеченої заставою вимоги, на іншу особу» [5].

Тобто, щоб мати переважне право на задоволення забезпечених заставою вимог, необхідно якомога швидше зареєструвати заміну заставодавця або заставодержателя.

Це ж стосується і тих випадків, коли відбулася зміна реквізитів заставодержателя та заставодавця, що вказані у заяві про реєстрацію застави рухомого майна.

Виключення запису про реєстрацію застави.

Дія реєстрації в Реєстрі припиняється шляхом автоматичного виключення з реєстру по закінченню п'яти років з моменту внесення інформації за умови, що не було подано заяви про продовження терміну реєстрації застави. Дія реєстрації в Реєстрі може також припинитися за заявою заставодержателя про виключення запису з реєстру.

Щоб виключити запис про реєстрацію застави з Реєстру, заставодержатель може в будь-який час подати реєстратору відповідну заяву.

У разі невиконання заставодержателем своїх обов'язків щодо подання заяви по виключенню запису з Державного реєстру, заставодержатель відшкодовує заставодавцю збитки, спричинені таким невиконанням».

Таким чином, можна стверджувати, що оптимізація реєстру застави рухомого майна відображається в аспекті вдосконалення матеріально-технічного характеру, оптимізацією кадрового забезпечення, правового регулювання тощо.

Діяльність реєстру не є настільки ефективною, наскільки вона може бути ефективною на сучасному етапі і це свідчить про необхідність покращення діяльності певних алгоритмів у системі реєстру застави рухомого майна.

Міжнародний досвід продемонстрував ефективні та доцільні способи використання реєстрів та електронного праворегулювання, тому Україна може врахувати даний досвід в аспекті вдосконалення власних можливостей.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У відповідності до мети дослідження було проведено комплексний та детальний аналіз особливостей функціонування застави в системі українського законодавства, зокрема в питаннях забезпечення виконання зобов'язань. За результатами дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Було досліджено правову природу застави, її виникнення та класифікацію. Рухоме майно може бути предметом заставних відносин від закладу до застави товарів в обороті.

Застава є досить поширеним способом забезпечення виконання зобов'язань, який існує ще з часів Стародавнього Риму та виникнення римського приватного права.

У межах розвитку сучасної правової системи України – розвиток інституту застави відбувається поступово і не відображає революційних або інноваційних перспектив, оскільки формується на трансформації уявлення про заставу, а не про оптимізацію і адаптацію даного поняття до реальних правових особливостей сучасної правової держави.

В результаті проведеного дослідження у першому розділі було надано загальну характеристику заставних правовідносин в процесуальному праві.

Зокрема, було досліджено особливості теоретичного визначення та практичного застосування заставних правовідносин.

Заставне право існувало ще за часів давніх політико-правових систем. Дане право розвивалося протягом історичної еволюції суспільства та права, що регулювало суспільні відносини. Тому сьогодні інститут заставного права є поширеним у більшості країн і регулює інтереси людини в багатьох сферах життєдіяльності.

Правова природа виникнення застави та її кваліфікації сьогодні може відобразити низку різних видів та форм застави, яка може забезпечувати виконання певних зобов'язань.

Дана класифікація чітко передбачається національним та міжнародним законодавством, що може свідчити про високий рівень розвитку заставного права в світі.

2. Можна зазначити, що також існує і певне коло проблемних питань, які суперечать ефективному розвитку заставного права. Такі проблемні аспекти є як в національному українському законодавстві, так і в зарубіжному законодавстві, в міжнародно-правовій площині.

Основна проблема комплексного забезпечення ефективності заставного права полягає у системі стягнення як механізму реалізації застави. Доволі часто стягнення є проблематичним з огляду на колізії та недосконалість відповідного правового регулювання.

Тому в результаті проведеного аналізу було визначено необхідність подальшого розвитку заставного права та оптимізації умов та можливостей стягнення, яке буде звернено на заставне майно рухомого та нерухомого характеру. Задля реалізації даної цілі необхідно враховувати міжнародний та зарубіжний досвід та адаптувати його до національної правової системи України.

3. В результаті проведеного дослідження у другому розділі було проаналізовано правову сутність застави рухомого майна в матеріальному праві. Також було визначено правову природу матеріального права в контексті формування предмету застави та процедури її оформлення. Було визначено, що застава є фактичним способом забезпечення виконання зобов'язань.

Застава як спосіб забезпечення зобов'язань є важливим елементом функціонування системи реалізації зобов'язань, адже без застави можливість реалізації зобов'язань не має юридичного та економічного

фундаменту.

Варто також позначити, що інституція застави існує досить тривалий час і її розвиток є еволюційним поняттям, що формує загальну систему забезпечення застави та її реалізації.

4. Поняття застави чітко регламентується чинним законодавством, а сутність застави рухомого чи нерухомого майна відображається у процесах трансформації суспільних відносин та потребі використання застави, як способу забезпечення зобов'язань.

Ми пропонуємо внести зміни до чинного цивільного законодавства і викласти норму частини 2 статті 575 Цивільного кодексу у такій редакції: «Закладом є застава рухомого майна, що передається у володіння заставодержателя або за погодженням з ним – у володіння третій особі (бенефіціару)».

Норму частини 3 статті 577 Цивільного кодексу ми пропонуємо викласти у такій редакції: «Застава рухомого майна може бути зареєстрована на підставі документу, поданого заставодержателем або заставодавцем з внесенням запису до Державного реєстру обтяжень рухомого майна»

Норму частини 5 статті 18 Закону України «Про заставу» ми пропонуємо викласти у такій редакції: «Якщо предметом застави є рухоме майно, заставодержатель зареєстрованої застави має переважне право на задоволення вимог із заставленого майна перед заставодержателями незареєстрованих застав. Переважне право заставодержателів одного і того ж майна, що зареєстровані в один і той же день, визначається моментом реєстрації застави. Переважне право у задоволенні вимог із заставленого рухомого майна визначається на підставі моменту реєстрації застави та моменту реєстрації її змін».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змінами). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. (дата звернення: 28.11.2021).
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page>. (дата звернення: 28.06.2018).
3. Конвенція про міжнародні гарантії стосовно рухомого обладнання від 16 листопада 2001 року № 995-а24. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_a24#Text. (дата звернення: 26.11.2021).
4. Про ратифікацію Конвенції про міжнародні майнові права на рухоме обладнання та Протоколу до Конвенції про міжнародні майнові права на рухоме обладнання з питань авіаційного обладнання : Закон України від 6 червня 2012 року № 4904-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4904-VI#Text>. (дата звернення: 26.10.2021).
5. Про заставу : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2654-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0123-99>. (дата звернення: 26.10.2021).
6. Про іпотеку: Закон України від 5 червня 2003 року № 898-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15>. (дата звернення: 26.10.2021).
7. Постанова Вищого господарського суду України від 09.03.2011 р. у справі № 45/299 URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1.html. (дата звернення 27.10.2021).
8. Постанова Вищого господарського суду України від 23.08.2011 р. у справі №32/522. URL: <https://cases.legal/uk/act-uk1-37161345.html>. (дата звернення 27.10.2021).
9. Постанова Вищого господарського суду України від 15.11.2010 р. у справі №15/27 URL: http://vgsu.arbitr.gov.ua/docs/28_3311790.html. (дата звернення 27.10.2021).

10. Постанова пленуму Вищого господарського суду від 24.11.2014 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з кредитних договорів» URL: http://vgsu.arbitr.gov.ua/files/pages/ppVGSU_241120.pdf. (дата звернення 27.10.2021).

11. Про деякі питання практики застосування законодавства про відповідальність за порушення грошових зобов'язань : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.12.2013 р. № 14. Вісник господарського судочинства. 2014. № 1. С. 22.

12. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : Постанова Правління НБУ від 21 січня 2004 р. №22. Офіційний вісник України. 2004. № 13. Ст. 908.

13. Про управління майном підприємств, установ та організацій, що є у загальнодержавній власності: Постанова Верховної Ради України 14.02.1992 р. № 2116-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 20. Ст. 274.

14. Про затвердження Інструкції про порядок реєстрації застав рухомого майна в Державному реєстрі застав рухомого майна : наказ Міністерства юстиції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0123-99>. (дата звернення 26.10.2021).

15. Про затвердження Порядку погодження державними органами приватизації умов договорів застави майна та іпотеки: наказ Фонду державного майна України від 09.02.2015 р. № 163. Офіційний вісник України. 2015. № 17. Ст. 458.

16. Про затвердження Положення про вимоги до стандартної (типової) форми бланка заставної: Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 28.10.2014 р. № 1451. Офіційний вісник України. 2014. № 97. Ст. 2824.

17. Бабецька І. Я. Застава майнових прав на окремі об'єкти права інтелектуальної власності. *Співдружність наук: архітектура, економіка,*

право: матеріали VII Всеукраїнського студентського наукового симпозиуму (м. Івано-Франківськ, 15-16 листопада 2019 року). Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2019. 209 с.

18. Бевзенко Р. С. Принцип единства судьбы прав на земельный участок и на строения на нем. М. : М-Логос, 2020. 99 с.

19. Белов В. А. Гражданское право. М. : Юрайт, 2013. 1085 с.

20. Буюджи Г. В. Фидуціарний заклад як вид забезпечення зобов'язань: поняття, особливості, доцільність. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С. 21–27.

21. Васьковський, Є. В. Підручник цивільного права. Санкт-Петербург : Типографія Контрагентства залізних доріг, 1894. 174 с.
Режим доступу: URL : <https://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=226705> (дата звернення: 06.12.2021).

22. Віхров О. П. Окремі питання вдосконалення господарського законодавства. *Університетські наукові записки*. 2012. № 1. С. 384–392.

23. Вишневський А. А. Заставне право: навчальний і практичний посібник. М. : БЕК, 1995. 179 с.

24. Вчєрашня В. М. Застава в цивільному праві України. Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя : *Матеріали VII міжнародної науково-практичної інтернет конференції (Львів, 22 грудня 2017 року): тези доповідей* / Відп. ред. П. О. Куцик. Львів: Видавництво «Растр-7», 2017. 536 с.

25. Гражданское право: учебник под ред. С. П. Гришаева М. : Юристь, 2000. 484 с.

26. Германское гражданское уложение URL: <https://www.gesetze-im-internet>. (дата звернення 27.10.2021).

27. Голубєва Н. Ю. Зобов'язання у цивільному праві України: мета застосування і правове регулювання : монографія. О.: Фенікс, 2014. 643 с.

28. Григорук І. О., Клімчук О. Л. Іпотека та іпотечне кредитування: теоретичний аспект. *Вісник ЖДТУ*. 2013. № 2(64). С. 214–218.

29. Гринько Р. В. Вплив права стародавнього Риму на формування інституту забезпечення виконання зобов'язань в Україні. Римське право у світлі сучасної методології гуманітарного знання: *збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Хмельницький, 29 травня 2020 року)*. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. 134 с.

30. Гринько С. Д. Деліктні зобов'язання римського приватного права: поняття, система, рецепція : монографія / За наук. ред. Є. О. Харитонова. Хмельницький : Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2012. 724 с.

31. Дзера О. В. Цивільне право України. Загальна частина : підручник. К. : Юрінком Інтер, 2010. 973 с.

32. Директива 2006/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради про започаткування та здійснення діяльності кредитних установ від 14 червня 2006 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_862. (дата звернення 25.10.2021).

33. Дудкин С. Н., Ем В. С., Лаврищева А.А., Рогова Е. С. Правовые проблемы организации рынка ипотечного кредитования в России / Под ред.: Ем В. С. М. : Статут, 1999. 256 с.

34. Дучал О. Ф. Анулювання іпотечних заставних. *Економіка та право*. 2014. № 1. С. 100–102.

35. Дучал О. Ф. Заставна як спосіб забезпечення виконання господарського зобов'язання. *Економіка та право*. 2013. № 2. С. 57–62.

36. Дучал О. Ф. Кваліфікуючі ознаки іпотечної заставної. Юриспруденція і практика в третьому тисячолітті : Міжнар. наук. конф. (Кошице, Словаччина, 27-28 лютого 2015 р.). Кошице, Словаччина: Університет Павла Жозефа Сафаріка, 2015. С. 108–110.

37. Дучал О. Ф. Розвиток правового регулювання заставної. Економіко-правові дослідження у XXI столітті: правові аспекти інтеграції України у світову економіку : *матеріали XII Міжнар. наук.-практ. Інтернет конф. (м. Донецьк, 26 серпня – 6 вересня 2013 р.)*. Донецьк: ІСП НАН України, 2014. С. 125–132.

38. Дучал О. Ф. Розвиток правового регулювання заставної за законодавством США та Німеччини. *Економіка та право*. 2014. № 1. С. 100–102.

39. Жагорнікова Т. О. Втрата завдатку боржником і додаткова сплата вартості завдатку кредитором як форми відповідальності за порушення грошового зобов'язання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2014. № 27. Т. 1. С. 137–141.

40. Ільків О. В. Застава як вид забезпечувальних речових прав. *Актуальні проблеми держави і права*. 2021. № 91. С. 69-76.

41. Карпов Р. В. Заставна в системі іпотечних цінних паперів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Одеса, 2011. 20 с.

42. Кассо Л. А. Поняття про заставу в сучасному праві (за вид. 1898 г.). М. : Статут, 1999

43. Кізлова О. С. Застава в цивільному праві (питання теорії) : монографія. О.: Фенікс, 2013. 121 с.

44. Кізлова О. С. Питання загальних положень забезпечення зобов'язань. *Часопис цивілістики*. 2014. №16. С. 14-18.

45. Кізлова О. С. Співвідношення поняття застави і обтяжень рухомого майна як забезпечення інтересів кредитора. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. №38. С. 27-32.

46. Кобзар Н. І. Особливості застосування засобів забезпечення договірних зобов'язань. *Економічний простір*. 2018. №140. С. 120-131.

47. Кологойда О. В. Господарсько-правове регулювання фондів відносин в Україні : монографія. К.: Ліра-К, 2015. 704 с.

48. Кубара У. М. Правова природа заставних відносин. *Форум права*. 2012. № 3. С. 343-350.

49. Легенчук С. Розвиток організаційно-методичних аспектів обліку операцій застави у кредитних спілках. *Вісник Економіки*. 2018. №1. С. 209-218.

50. Мазур, І. С. До питання про заставу як спосіб забезпечення зобов'язань за кредитним договором. Тенденції реформування правової системи України і країн світу: правові, психологічні та соціокультурні аспекти : зб. тез доп. Міжнар. наук. конф. [5-6 листоп., 2019 р.] / редкол. : С. В. Банах, Т. В. Вовк, А. В. Грубінко [та ін.]. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 148-150.

51. Майданик Р. А. Припинення іпотеки виконанням основного зобов'язання: юридична природа та умови. *Вісник Верховного Суду України*. 2015. № 9 (181). С. 41–47.

52. Макаренко Г. В. Історія виникнення інституту забезпечень виконання договірних зобов'язань. *Актуальні проблеми держави і права*. № 38. 2013. С. 216-220.

53. Маковій В. П. Сутність правових категорій «обмеження» та «обтяження» в цивільно-правовому та лінгвістичному вимірах. 2018. С. 90-93.

54. Михайлова Н. В. Концептуальні основи оцінки вартості рухомого майна. *Науковий вісник PUET: Economic Sciences*, 2019, №5 (90).

55. Непом'ящая І. О. Цивільно-правовий аспект реєстрації майнових прав. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2021.

56. Непомящая І.О. Цивільно-правовий аспект реєстрації прав на рухоме майно та їх обтяжень. Юридичний бюлетень. № 15. 2020. С. 29–35.

57. Нечитайло В. В. Реформи Солона в інтерпретації Діогена Лаертського. Збірник наукових праць «Політичної студії». 2011. Випуск 2. С. 135-141.

58. Нігреєва О. О. Ще раз до питання про правову природу іпотеки. *Правова держава*. 2009. № 11. С. 27–32.

59. Оверковський К. Особливості звернення стягнення на права промислової власності як предмет застави. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2020. №1.

60. Правове регулювання ринку цінних паперів України: навч. посіб. О.П. Віхров, Г. В. Ільющенко, В. П. Богун та ін.; за ред. О. П. Віхрова. К. : Слово, 2014. 304 с.

61. Просов В. М. Інститут іпотеки: історія світового досвіду та історія економічної думки Сучасні методи підвищення ефективності використання економічного потенціалу у напрямку розвитку регіональної економіки: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 26 січня 2019 року) / ГО «Львівська економічна фундація». Львів: ЛЕФ, 2019. 148 с.

62. Проценко І. О. Види забезпечень належного виконання зобов'язань: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.03. Х., 2012. С.9.

63. Пучковська І. Й. Теоретичні проблеми забезпечення зобов'язань : автореф. дис. ... докт. юрид. наук. Харків, 2018. 42 с.

64. Пучковський С.В. Мета й підстави реалізації кредитором права застави та права притримання. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 30 (69). № 4 2019. С. 67-71.

65. Райхер В.К. Общественно-исторические типы страхования М.; Л-д: Изд-во АН , 1947. 282 с.

66. Рябчинська А. О. Право опосередкованого володіння як спосіб забезпечення виконання зобов'язання в Німеччині. *Науковий вісник публічного та приватного права*. № 6. Т. 1. 2018. С. 153-158.

67. Рябчинська А.О. Співвідношення права довірчої власності як способу забезпечення виконання зобов'язання та застави. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. 2020. №4 (48). С. 110-117.

68. Синайский В. И. Русское гражданское право. М. : Статус, 2002. 638 с.

69. Стратійчук В., Гопанчук В. Вирішення іпотечних спорів за законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 62-67.

70. Ткаченко І. В. Сучасні питання поділу майна на нерухоме та рухоме. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. № 38. С. 87-91.

71. Фелів О. Звернення стягнення на предмет іпотеки за правом України та Федеративної Республіки Німеччини. *Юридичний журнал*. 2017. № 14. С. 55-59.

72. Фурса С. Я. Особливості звернення стягнення на окремі види рухомого майна боржника. *Науково-практичний журнал*. 2017. № 1. С. 65.

73. Харитонов Є. О., Старцев О. В. Цивільне право України. К., 2007. 816 с.

74. Чанишева А. Допоміжні заставні зобов'язання у структурі зобов'язальних відносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 74-79.

75. Шершеневич Г.Ф. Учебник торгового права. М. : Науч. Изд-во, 1919. 389 с.

76. Шишка О. Р. Застава у цивільному праві України. *Міжнародний юридичний вісник. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2014. № 1 (1). С. 225-232.

77. Шишка Р. Б. Цивільне право в Україні. Курс лекцій: У 6-ти томах. Т.1. Харків: Національний університет внутрішніх справ. 2004. 417 с.
78. Шматов А. Застава частки в ТОВ: місія здійсненна? Юридична газета. 2019. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe.html>.
79. Щенникова Т. В., Богатырев Ф.О., Толстой Ю.К. та ін. Пределы прав залогодателя как собственника при залоге с оставлением у него заложенного имущества. *Журнал российского права*. 2000. № 3.С. 109-112
80. Contemporary Business Law. Principles and Cases / Reitzel J.D., Lyden D. P., Roberts N. J., Severance G. B. – New York, 2010. – 1500 p.